

1. GİRİŞ

Hızla yayılan ve insan yaşamını tehdit eden Covid-19, Dünya Sağlık Örgütü'nün 31 Aralık 2019 tarihli kararıyla salgın, 11 Mart 2020 tarihli kararıyla da pandemi ilan edilmiştir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020; World Health Organization, 2020). İnsanlara, diğer bireylerle fiziksel mesafeyi koruma, hijyen ve temizliğe dikkat etme, yüzyüze ilişkilere ara verme gibi sağlığa dikkat etmeye dayalı tedbirler önerilmiştir. Fiziksel olarak aynı ortama belli kapasitede kişi alınması durumundan alışveriş merkezleri, sinema/konser alanları gibi okullar ve sınıflar da etkilenmiştir. Öyle ki salgının gidişatının belirlenememesi ve net olarak kontrol altına alınamaması sebebiyle okulların sürekli olarak açılma ve kapanma kararlarıyla, eğitim sisteminin pandemideki akışında sabit bir planlama yapılamamıştır. 15 Mart 2020'de eğitime, uzaktan yürütülmek üzere ara verilmiştir.

Uzaktan eğitim, farklı ortamlarda bulunan bireyleri, fiziksel bir arada olmayı gerektirmeden buluşturan ve bireylerin zamandan tasarruf etmesine yarayan teknolojik mesafesizliktir. Dünya genelinde 188 ülkenin eğitimi askıya aldığı bilinmekle birlikte, Pakistan gibi az gelişmiş veya Çin gibi kalabalık nüfuslu ülkelerde, uzaktan eğitime geçişte öğrencilerin teknik ve ekonomik nedenlerle internet erişiminin olmadığı ve eğitimde beklenen

İlkokul 3. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Pandemi Sürecine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Faktörüne Göre İncelenmesi

Examination The Opinions Of Primary School 3rd and 4th Grade Students Regarding The Pandemic Process According To The Gender Factor

Prof. Dr. Arzu ÖZYÜREK Bilm. Uzm. Hasan GÜMÜŞ Hatice KESER

Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, Karabük/Türkiye
Karabük Valiliği, Safranbolu Milli Eğitim Müdürlüğü, Karabük/Türkiye
Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Entitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi ABD, Karabük/Türkiye

ÖZET

Bu çalışmada, Covid-19 pandemisi sürecinin etkilerine ilişkin olarak ilkököl 3. ve 4.sınıf öğrencilerinin görüşlerini incelemek amaçlanmıştır. Öğrencilerin günlük yaşam, aile ve arkadaşlık ilişkileri, duygu durumu ve okula bakışında pandemi etkisinin cinsiyete göre farklılaşarak farklılaşmadığı sorusuna cevap aranmıştır. Çalışma grubunu, kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle kendilerine ulaşılabilen 230 kız ve 202 erkek olmak üzere 432 ilkököl öğrencisi oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında, üçlü derecelendirmeli bir kontrol listesi, verilerin analizinde yüzde ve frekans dağılımı, cinsiyetler arası farkın belirlenmesinde ise ki kare analizinden yararlanılmıştır. Sonuç olarak; öğrencilerin pandemi sürecinde günlük rutinlerinde değişiklikler olduğu genellikle daha geç yattıkları ve daha az hareket ettikleri, bilgisayar/internet kullanım oranlarının arttığı belirlenmiştir. Duygu durumu olarak kız öğrencilerin erkeklerden daha fazla kendilerini kötü hissettikleri, aileden birinin hastalanmasından veya hastalığa yakalanmaktan korktukları, pandeminin hiç bitmeyeceği konusunda endişeli oldukları belirlenmiştir. Öğrencilerin pandemi haberlerini takip ettikleri ve kafalarının karıştığı, evde kalmaktan genel olarak memnun oldukları belirlenmiştir. Öğrencilerin arkadaşlarıyla iletişimlerinin azaldığı fakat aile içi ilişkilerinin arttığı, erkeklerin interneti ders dışı kullanımları ve evde fazla hareketli olmalarının aileler için sorun oluşturduğu, öğrencilerin nasıl zaman geçireceklerini bilemedikleri, kızların daha çok hobileriyle ilgilenip aile işlerine yardımcı oldukları belirlenmiştir. Öğrenciler dersleri uzaktan takip etseler de okulda ders yapmayı özledikleri, derslerinden geri kalma ve başarısız olmaktan endişe ettikleri belirlenmiştir. Ailece temizlik ve sosyal mesafe gibi pandemi kurallarına uydukları belirlenmiştir. Pandemi süreci tüm bireylerin yaşamını etkilemiştir ve gelecek yıllarda benzer durumların yaşanacağından hareketle ilkököl öğrencilerinin evde zaman yönetimi, eğitim, sağlık ve sosyal ilişkiler konusunda desteklenmeleri gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid 19; İlkokul Öğrencileri; Pandemi; Pandeminin Etkileri.

ABSTRACT

In this study, it was aimed to examine the views of 3rd and 4th grade students in primary school regarding the effects of the Covid-19 pandemic process. An answer was sought to the question of whether the effect of the pandemic on students' daily life, family and friendship relations, mood, and school outlook differed according to gender. The study group consisted of 432 primary school students, 230 girls and 202 boys, who could be reached through the easily accessible sampling method. A triple-rated checklist was used in data collection, percentage and frequency distribution in data analysis, and chi-square analysis was used in determining the gender difference. As a result; During the pandemic process, there were changes in students' daily routines, they generally slept later and moved less, and computer/internet usage rates increased; In terms of emotional state, it was determined that female students felt worse than males, their communication with their friends decreased, but their family relations increased. It was determined that the students missed doing lessons at school, they were worried about falling behind in their lessons and being unsuccessful. Considering that pandemic-like situations will occur in the coming years, primary school students should be supported in terms of time management, education, health and social relations at home.

Key words: Covid 19; Primary School Students; Pandemic; Effects of the Pandemic.

sonuçları elde edemediği (Adnan ve Anwar, 2020; Telli ve Altun, 2020), Gürcistan’da uzaktan eğitime geçiş hızlı olmasına rağmen başarılı olduğu (Basilaia ve Kvavadze, 2020) bilinmektedir. Durum Türkiye’deki üniversitelerde Uzaktan Eğitim Merkezleri, diğer okul kademelerinde MEB’in yönlendirmesiyle Zoom ve EBA platformlarından yürütülen uzaktan eğitimden öğrencilerin faydalanması şeklindedir. Uzaktan eğitim sürecini başarılı bir şekilde yürüttükleri düşüncesini ifade eden öğretmenler olsa da (Alper, 2020) öğretmenler uzaktan eğitim araçlarını yeterli kullanamamış, dersi planlama, iletişim, derse katılım gibi problemlerle karşılaşmışlardır (Demir ve Özdaş, 2020; Rapanta vd., 2020). Eğitimciler uzaktan eğitimi, eğitim devamlılığı ve yeni deneyim alanı sunması itibarıyla olumlu bulurken altyapı eksikliği, öğrencilerin bir kısmının bağlantı sorunu yaşaması ya da teknolojik materyal eksikliği yaşaması gibi noktalarda olumsuz bulmuşlardır (Altınpulluk, 2021). Türkiye’de öğrencilerin yaklaşık %8’inin erişim problemi yaşaması sebebiyle uzaktan eğitimden mahrum kaldığı bilinmektedir (Sönmez ve Cemaloğlu, 2020). Okulların “sanallaştırılması” hem eğitsel hem de eşitlikle ilgili önemli sorunlara odaklanılmasını gerekli kılmıştır. Uzaktan eğitimin esnekliği, bilgiye erişilebilirlik ve verimlilik gibi olumlu yönleri olsa da teknolojik sınırlılık, okula bağlılık ve ait olma duygusunun olmaması, ev ortamındaki dikkat dağıtan unsurlar, derse katılmama gibi eksiklikleri mevcuttur. Derslere bağlanırken oluşan zaman kaybı öğretmen uygulamalarının sınırlandırılmasına neden olurken okuma-yazma zamanının artmasını sağlamıştır. Uzaktan eğitim öğretmen ve arkadaşlarla işbirliği yapmak, öğretmenden yardım almak veya düşünmek gibi etkileşimli ortam fırsatlarının sınırlı olmasına neden olmuştur (La Velle, Newman, Montgomery ve Hyatt, 2020; Xie, Siau ve Nah, 2020). Süre sınırı olmadan ders işlemeye imkân sağlayan teknoloji, öğrenme ve öğretme sürecinin en önemli etkeni olan sosyalliği sağlayamadığı için yetersizlik teşkil etmektedir (Saltürk ve Güngör, 2020). Öğretmenler, çocukların derse katılımını kolaylaştırmak için öğretimsel, yönetsel ve duyuşsal stratejilere başvurmuştur. Öğrenciler de dikkat, derse katılım ve motivasyonlarının öğretmenlerinin yönergelerine bağlı olduğunu belirtmişlerdir (Kurt, Atay ve Öztürk, 2021). Öğrenciler uzaktan eğitimi, yüz yüze eğitimin alternatifini olarak değerlendirdiklerinden (Keskin ve Kaya, 2020) yüz yüze ve uzaktan eğitimin karma kullanımının daha etkili olacağı önerilmektedir (Kurnaz ve Serçemeli, 2020). Öğrenmenin yığılmalı ilerleyen bir süreç olmasından dolayı, eğitimde oluşan bir tahribat yetişkinliğe dek sürecek ve çocukların gelecek yaşantısında başarılarını etkileyecektir (Agostinelli, Doepke, Sorrenti ve Zilibotti, 2020). Uzaktan eğitimde öğretmenleriyle etkileşimden yoksun olan öğrencilerin öğrenme çıktıları yetersiz kalmakta (Zhou, Wu, Zhou ve Li, 2020), ebeveynlere göre çocuklarda öğrenme gücünü oluşturmaktadır (Novianti ve Garzia, 2020). Önemli sorunlardan biri de zorunlu ve hızlı geçilen uzaktan eğitimde öğrencilerin sosyal sınıf farkı, cinsiyete bağlı öğrenme sürecindeki etkilerdir (Novianti ve Garzia, 2020). Uzaktan eğitim, okulların kapanmasına bağlı eğitsel sorunlarla karşılaşılmasını bir nebze önleyebilir ancak bazı okulların öğrencilere öğrenim fırsatı sunmak için yeterli kaynağı ve her öğrencinin evden internet erişimi yoktur (Morgan, 2020). Dezavantajlı çocukların, var olan güvencesiz eğitimleriyle birleşince uzaktan eğitimle sağlanan öğrenmeden uzaklaşma olasılığı yüksektir. Çünkü çocuklar için okul yalnızca bilişsel kazanım değil duygusal ve davranışsal katılımın da sağlayıcısıdır (Drane, Vernon ve O’Shea, 2020). Sosyo-ekonomik durumu düşük ailelerden gelen öğrenciler yüksek olanlara kıyasla az da olsa öğrenme kaybı yaşayabilirken yüksek sosyoekonomik duruma sahip aile çocukları bundan etkilenmemektedir (Agostinelli, Doepke, Sorrenti ve Zilibotti, 2020). Üstelik uzaktan eğitim, gerçek yaşamdaki sorunlara çözüm üretmekten ziyade var olan bilgiyi tüketmeye dayanmaktadır (Sahlberg, 2020).

Yüzyüze eğitime ara verilerek uzaktan eğitime geçilmesi yalnızca yeni bir öğrenme biçimine uyum sağlamak zorunda kalan çocuklara değil, velilere de öğrenme açısından daha çok sorumluluk yüklemektedir (Garbe, Ogurlu, Logan ve Cook, 2020; Grover, Goyal, Mehra, Sahoo ve Goyal, 2021). Çoğu ebeveynin, geleneksel eğitimde öğretmenler tarafından tamamlanan görevlerde çocuklarına yardımcı olmaları gerekirken yeterli zaman veya bilgiye sahip olmamasından dolayı çocukların akademik faaliyetlerindeki aksama, çocuk ve ebeveynde strese sebep olabilmektedir (Mahapatra ve Sharma, 2020). Uzaktan eğitim derslerinin, çocukların davranışları ve fiziksel sağlıklarını olumsuz etkilediği bilinmektedir (Grover, Goyal, Mehra, Sahoo ve Goyal, 2021). Çocuklar pandemi veya afet gibi büyük çaplı olaylar yaşadıklarında, duygusal olarak daha çok etkilenmektedir. Parmak emme, yaş ve gelişim dönemine uygun olmayan davranışlar, korku-kaygı, saldırganlık, kardeş kavgaları bunlardan bazılarıdır (Akoğlu ve Karaaslan, 2020). Pandemi öncesinde korku ve kaygı yaşayan çocukların, salgının ve karantinanın etkilerinden kaynaklı stres, uyum bozuklukları, kaygı yaşayabilmeleri muhtemeldir (Imran, Zeshan ve Pervaiz, 2020). Ayrıca çocuklar, fiziksel anlamda evin sınırlı alanında sıkışıp kalmıştır. Pandeminin çocuklar için en olumsuz etkilerinin, sosyal etkileşimlerin en aza indirilmesi ve çocukların özellikle açık havada gerçekleştirdikleri oyun faaliyetlerine ve aile büyükleriyle yaptıkları görüşmelere ara vermeleri olduğu söylenebilir. Pandemi döneminde uygulanan kapanmalarda aileler yüz yüze görüşmelere ara vererek çevrimiçi görüşmeleri tercih etmiştir (Szalma ve Rékai, 2020).

Alanyazın gözden geçirildiğinde pandemide kapanan okulların çocukların eğitimine etkisinin araştırıldığı (Agostinelli vd., 2020), uzaktan eğitimin öğretmen bakış açısına göre (Alper, 2020; Demir ve Özdaş, 2020;

Kavuk ve Demirtaş, 2021; Türker ve Dündar, 2020), öğretmen adaylarının bakış açısına göre (Türküresin, 2020; Yolcu, 2020), üniversite öğrencilerinin bakış açısına göre (Altuntaş vd., 2020; Adnan ve Anwar, 2020; Keskin ve Kaya, 2020; Saltürk ve Güngör, 2020; Ünal vd., 2021), öğretim üyelerinin bakış açısına göre (Altınpulluk, 2020; Kurnaz ve Serçemeli, 2020) değerlendirildiği, öğretim elemanlarının eğitime ilişkin öz yeterlik ve yarar algılarının incelendiği (Ak vd., 2021), çocukları farklı kademelerde eğitime devam eden velilerin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin incelendiği (Arslan vd., 2021; Garbe vd., 2020; Grover vd., 2021), Gürcistan'daki okulların uzaktan eğitimi sürdürme kapasitelerinin incelendiği (Basilaia ve Kvavadze, 2020), ilköğretim öğrencilerinin pandemi sürecindeki deneyimlerine ilişkin metaforik algılarının incelendiği (Bozkurt, 2020), 3-5 yaş arası çocukların pandemideki uzaktan eğitim sürecindeki deneyimlerinin ebeveynleri aracılığıyla incelendiği (Dong vd., 2020), 7-15 yaş arası çocuklarda pandeminin ruh sağlığına etkisinin incelendiği (Ma vd., 2021), pandemide uygulanan uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelendiği (Özdoğan ve Berkant, 2020) görülmüştür. Dünya genelini farklı boyutlarda ve şekillerde etkileyen pandemi, okul öncesinden itibaren tüm öğretim kademelerindeki bireylerin yaşam koşullarında da etkili olmuştur. Bu nedenle öğrencilerle yapılacak pandemiyle ilgili çalışmaların eğitim alanında izlenecek yollar konusunda rehber olacağı öngörülmektedir. Alanyazındaki mevcut çalışmaları destekleyecek ve belli konulardaki eksikleri de tamamlayacak olan bu çalışmada, Covid-19 pandemi sürecinin ilkökul 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin rutin değişiklikleri, duyu durumları, arkadaşlık ilişkileri, okul ve derslere ilişkin tutumları, aile içi ilişkilerine etkisine ilişkin olarak görüşlerini incelemek amaçlanmıştır. Çalışmanın alt problemleri şu şekildedir;

- ✓ Pandemi sürecinde öğrencilerin günlük yaşamları cinsiyete göre farklılaşmış mıdır?
- ✓ Pandemi sürecinde öğrencilerin duyu durumları cinsiyete göre farklılaşmış mıdır?
- ✓ Pandemi sürecinde, öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri cinsiyete göre farklılaşmış mıdır?
- ✓ Pandemi sürecinde öğrencilerin okul ve derslerle ilgili görüşlerine ilişkin görüşleri cinsiyete göre farklılaşmış mıdır?
- ✓ Pandemi sürecinde, öğrencilerin aile içi ilişkilerindeki değişiklikler cinsiyete göre farklılaşmış mıdır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Belli bir durumu titizlikle ortaya koymaya çalışmak ve birey, grup ya da ortamların yetenek, tercih, davranış gibi özelliklerini özetlemek (Büyüköztürk vd., 2020) amaçlandığı için bu çalışma betimsel tarama modelinde tasarlanmış (Cansoy ve Türkoğlu, 2019) öğrencilerin konuya yönelik bakışı olduğu gibi belirlenmeye çalışılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubunun belirlenmesinde Karabük İli Safranbolu İlçesi resmi ilkokullarına devam eden 3.ve 4. sınıftaki tüm öğrencilere ulaşılmasını amaçlanmıştır. Çevrimiçi olarak aileleri aracılığıyla kendilerine ulaşılan, araştırma sorularına cevaplayan 432 ilkökul öğrencisi çalışma grubunu oluşturmuştur. Öğrencilerin bazı kişisel bilgileri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışma Grubuna İlişkin Kişisel Bilgilerin Dağılımı

		f	%			f	%
Sınıfı	3. sınıf	231	53,5	Evin yapısı	1 oda bir salon	7	1,6
	4. sınıf	201	46,5		2 oda bir salon	78	18,1
Yaşadığı ev	Daire	347	80,3	3 oda bir salon	297	68,8	
	Müstakil	85	19,7	4 oda bir salon	50	11,6	
Kendine ait bir odası	Var	320	74,1	Aile yapısı	Çekirdek aile	354	81,9
	Yok	112	25,9		Geniş aile	47	10,9
					Tek ebeveynli aile	31	7,2
Anne öğrenim	İlkokul	113	26,2	Baba öğrenim	İlkokul	55	12,7
	Ortaokul	84	19,4		Ortaokul	66	15,3
	Lise	119	27,		Lise	162	37,5
	Üniversitesi	103	23,8		Üniversitesi	117	27,1
	Lisansüstü	10	2,3		Lisansüstü	23	5,3
	Annesi yok	3	0,7		Babası yok	9	2,1
Anne mesleği*	Çalışmıyor	294	68,5	Baba mesleği*	Çalışmıyor	15	3,6
	İşçi	25	5,8		İşçi	105	25,2
	Memur	10	2,3		Memur	49	11,8
	Profesyonel m.	50	11,7		Profesyonel m.	61	14,6
	Serbest meslek	43	10,0		Serbest	169	40,5
	Emekli	7	1,7		Emekli	18	4,3

*Anne ve babası hayatta olan çocukların verileri üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

Tablo 1'e göre öğrencilerin %53,5 i 3.sınıf ve %46,5'i 4.sınıftır. Öğrencilerin %80,3'u apartman dairesinde ve %19,7'si müstakil bir evde oturmakta; %68,8'i üç oda ve bir salon evde otururken %74,1'inin kendine ait bir odası bulunmaktadır. Öğrencilerin annelerinin %26,2'si ilkokul ve %23,8'i üniversite mezunu ve %68,5'i ev hanımı iken babalarının %37,5'i lise ve %27,1'i üniversite mezunu ve %40,5'i serbest meslek grubunda ve %25,2'si işçidir.

2.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları

Veri toplamada araştırmanın amaçları doğrultusunda geliştirilen üçlü derecelmeli anket formu kullanılmıştır. Anket formu araştırmanın problemini belirleme, probleme uygun maddelerin yazımı (68 madde), beş alan uzmanın görüşünün alınması, ön uygulama (10 öğrenci), ankete son şeklinin verilmesi ve esas uygulamanın yapılması aşamaları takip edilerek geliştirilmiştir (Büyüköztürk, 2005) öğrencilerin günlük rutinleri (12 soru), duyguları (11 soru), ve arkadaş ilişkileri (5 soru), öğrenci olarak okula ve derslerine ilişkin bakışları (12 soru) ve aile içi ilişkilerini (21 soru) belirlemeye yönelik 61 maddeden oluşmuştur. Uzman görüşleriyle kapsam geçerliğinin sağlandığı formda, öğrencilerden ifadelerle katılımlarını "Evet" "Hayır" ve "Bazen" olarak belirtilmesi istenmektedir.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışma için Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu izni ve Milli Eğitim Müdürlüğünden resmi izinler alınmıştır. Formun bağlantı adresi çocuğu ilkokul 3.ve 4.sınıfa devam eden velilere sınıf öğretmenleri aracılığıyla gönderilmiştir. Velilerden çalışmayla ilgili açıklamayı okuduktan sonra çocuklarının katılımı için onam vermeleri, daha sonra anket formunun çocukları tarafından doldurulmasının sağlanması istenmiştir. 18 Aralık 2020-24 Aralık 2021 tarihleri arasında toplanan veriler bilgisayar ortamında analiz edilmiş, her bir alt boyut tablolaştırılarak yorumlanmıştır. Verilerin analizinde, her bir maddeye katılım oranı frekans ve yüzdeleri hesaplanmış ve cinsiyetler arasındaki farkın belirlenmesinde, ki kare analizi kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Çalışmanın bulguları, araştırmanın alt problemlerine göre ele alınmıştır. Tablo 2'de öğrencilerin pandemi sürecinde günlük rutinleri ve Tablo 3'te duygu durumundaki değişikliklere yönelik görüşleri verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Yaşam Rutinlerindeki Değişikliklere İlişkin Ki Kare Sonuçları

Covid-19 Pandemisinde;		Evet		Hayır		Bazen		χ^2
		f	%	f	%	f	%	
		Her zamankinden daha geç yattım.	Kız	99	43,0	35	15,2	
	Erkek	94	46,5	35	17,3	73	36,1	
Her zamankinden daha geç uyandım.	Kız	55	23,9	96	41,7	79	34,3	0,211
	Erkek	58	52,8	68	76,7	76	72,5	
Günde üç öğün yemek yedim.	Kız	118	51,3	49	21,3	63	27,4	0,030*
	Erkek	127	62,9	39	19,3	36	17,8	
Kabızlık, şişkinlik vb. sindirim sorunları yaşadım.	Kız	20	8,7	174	75,7	36	15,7	0,713
	Erkek	14	6,9	159	78,7	29	14,4	
Düzenli egzersiz/spor yaptım.	Kız	38	16,5	94	40,9	98	42,6	0,477
	Erkek	42	20,8	82	40,6	78	38,6	
Her zamankinden daha az hareket ettim.	Kız	116	50,4	66	28,7	48	20,9	0,437
	Erkek	114	56,4	49	24,3	39	19,3	
Her zamankinden daha fazla TV izledim.	Kız	66	28,7	96	41,7	68	29,6	0,244
	Erkek	70	34,7	85	42,1	47	23,3	
Ders dışı zamanlarda bilgisayar/tablet/internet kullanımım arttı.	Kız	140	60,9	42	18,3	48	20,9	0,203
	Erkek	127	62,9	25	12,4	50	24,8	
Eskiden olduğundan daha fazla kitap okudum.	Kız	87	37,8	62	27,0	81	35,2	0,000*
	Erkek	51	25,2	94	46,5	57	28,2	
Gazete ve dergiler okudum.	Kız	30	13,0	155	67,4	45	19,6	0,929
	Erkek	24	11,9	137	67,8	41	20,3	
Temizlik kurallarına her zamankinden daha fazla uydum.	Kız	205	89,1	6	2,6	19	8,3	0,656
	Erkek	175	86,6	8	4,0	19	9,4	
Sosyal mesafe kuralına uygun davrandım.	Kız	214	93,0	-	-	16	7,0	0,703
	Erkek	186	92,1	-	-	16	7,9	

Tablo 2'de günlük yaşam rutinlerine bakıldığında, Covid-19 pandemisinde ilkokul öğrencilerinin günde üç öğün yemek yeme ve eskiden okuduğundan daha fazla kitap okuma konusunda cinsiyete göre anlamlı farklılık vardır ($p<0,05$). Beklenen ve gözlenen değerler karşılaştırıldığında kız öğrencilerin erkeklere göre günde üç öğün yemek yeme, erkek öğrencilerin kızlara göre eskiden okuduğundan daha fazla kitap okuma oranlarının anlamlı ölçüde düşük olduğu görülmüştür. Bunların dışında maddelere göre yüzdelik değerler incelendiğinde öğrencilerin her zamankinden daha geç yattığı (%43 ve %46), her zamankinden daha geç uyanmadıkları (%41,7

ve %76,7), kabızlık veya şişlik gibi sindirim sorunları yaşamadıkları (%75,7 ve %78,7), düzenli egzersiz/spor yapmadıkları (%78,7 ve %40,9) fakat her zamankinden daha az hareket etmedikleri (%40,9 ve %40,6), her zamankinden daha fazla TV izlemedikleri (%41,7 ve %42,1), ders dışı zamanlarda bilgisayar/tablet/internet kullanımlarının arttığı (%60,9 ve %62,9), gazete ve dergi okumadıkları (%67,4 ve %67,8), temizlik kurallarına her zamankinden fazla uydukları (%89,1 ve %86,6) ve sosyal mesafe kurallarına uygun davrandıkları (%93 ve %92,1) belirlenmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Duygu Durumlarındaki Değişikliklere İlişkin Ki Kare Sonuçları

Covid-19 Pandemisinde evde kaldığım süreç;		Evet		Hayır		Bazen		χ^2
		f	%	f	%	f	%	
Genellikle kendimi kötü hissettim	Kız	80	34,8	50	21,7	100	43,5	0,021*
	Erkek	58	28,7	68	33,7	76	37,6	
Her şeyin yolunda olduğunu düşündüm.	Kız	51	22,1	112	48,7	67	29,1	0,294
	Erkek	58	28,7	91	45,0	53	26,2	
Genellikle halimden memnundum.	Kız	87	37,8	68	29,6	75	32,6	0,171
	Erkek	93	46,0	57	28,2	52	25,7	
Ailemden birinin hasta olacağından endişelendim.	Kız	185	80,4	18	7,8	27	11,7	0,028*
	Erkek	141	69,8	20	9,9	41	20,3	
Covid-19'a yakalanacağımdan korktum.	Kız	163	70,9	32	13,9	35	15,2	0,013*
	Erkek	121	59,9	50	24,8	31	15,3	
Pandeminin hiç bitmeyeceği hissine kapıldım.	Kız	152	66,1	33	14,3	45	19,6	0,002*
	Erkek	104	51,5	54	26,7	44	21,8	
Pandemi haberlerini merakla izledim.	Kız	113	49,1	52	22,6	65	28,3	0,123
	Erkek	91	45,0	36	17,8	75	37,1	
Pandemi hakkında duyduğum şeyler kafamı karıştırdı.	Kız	124	54,4	45	19,7	59	25,9	0,139
	Erkek	96	47,5	56	27,7	50	24,8	
Pandemi hakkında kendim araştırma yaptım.	Kız	74	32,2	102	44,3	54	23,5	0,315
	Erkek	53	26,2	103	51,0	46	22,8	
Pandemi süreciyle ilgili yaşananlardan bunaldım.	Kız	177	77,0	15	6,5	38	16,5	0,064
	Erkek	135	66,8	19	9,4	48	23,8	
Akrabalarımдан/tanıdıklarımдан birinin Covid-19'a yakalandığını duyup üzülüm.	Kız	170	73,9	45	19,6	15	6,5	0,455
	Erkek	139	68,8	45	22,3	18	8,9	

Tablo 3'te duygu durumlarına bakıldığında, Covid-19 pandemisinde ilkökul öğrencilerinin genellikle kendini kötü hissetme, aileden birinin hasta olacağından endişelenme, Covid-19'a yakalanmaktan korkma ve pandeminin hiç bitmeyeceği hissine kapılma konusunda cinsiyete göre anlamlı farklılık vardır ($p<0,05$). Beklenen ve gözlenen değerler karşılaştırıldığında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre genellikle kendini kötü hissetme, aileden birinin hasta olacağından endişelenme, Covid-19'a yakalanmaktan korkma ve pandeminin hiç bitmeyeceği hissine kapılma oranlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bunların dışında maddelere göre yüzdelik değerler incelendiğinde öğrencilerin her şeyin yolunda olduğunu düşünmedikleri (%48,7 ve %45), genellikle hallerinden memnun oldukları (%37,8 ve %46), pandemi haberlerini merakla izledikleri (%49,1 ve %45), pandemi hakkında duyduklarından kafalarının karıştığı (%54,4 ve %47,5), pandemi hakkında araştırma yapmadıkları (%44,3 ve %51), pandemi sürecinde yaşananlardan bunaldıkları (%77 ve %66,8) ve akraba veya tanıdıklarından birinin Covid-19'a yakalanacağını duyup üzüldüğü (%73,9 ve %68,8) belirlenmiştir.

Tablo 4'te öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri, Tablo 5'te okul ve derslerdeki değişikliklere yönelik görüşleri verilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Arkadaşlık İlişkilerindeki Değişikliklere İlişkin Ki Kare Sonuçları

Covid-19 Pandemisinde;		Evet		Hayır		Bazen		χ^2
		f	%	f	%	f	%	
Arkadaşlarımla birimizin evinde görüşmeye devam ettik.	Kız	17	7,4	189	82,2	24	10,4	0,676
	Erkek	19	9,4	165	81,7	18	8,9	
Arkadaşlarımla akıllı telefon veya telefonla görüşüm.	Kız	170	73,9	19	8,3	41	17,8	0,290
	Erkek	143	70,8	26	12,9	33	116,3	
Arkadaşlarımla okula gittiğimde görüşüm.	Kız	166	72,2	39	17,0	25	10,9	0,794
	Erkek	149	73,8	35	17,3	18	8,9	
Arkadaşlarımı özledim.	Kız	202	87,7	15	6,5	13	5,7	0,045*
	Erkek	163	80,7	14	6,9	25	12,4	
Arkadaşlarımla iletişimim azaldı.	Kız	132	57,4	69	30,0	29	12,6	0,069
	Erkek	131	64,9	41	20,3	30	14,9	

Tablo 4'te arkadaşlık ilişkilerine bakıldığında, Covid-19 pandemisinde ilkökul öğrencilerinin arkadaşlarını özleme konusunda cinsiyete göre anlamlı farklılık vardır ($p<0,05$). Beklenen ve gözlenen değerler

karşılaştırıldığında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre arkadaşlarını özleme oranlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bunların dışında maddelere göre yüzdelik değerler incelendiğinde öğrencilerin arkadaşlarıyla birbirlerinin evinde görüşmeye devam etmedikleri (%82,2 ve %81,7), arkadaşlarıyla akıllı telefonla görüştikleri (%70,8 ve %72,2), arkadaşlarıyla okula gittiklerinde görüştikleri (%72,2 ve %73,8) ve arkadaşlarıyla iletişimlerini azaldığı (%57,4 ve %64,9) belirlenmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Okul ve Derslerle İlgili Görüşlerine İlişkin Ki Kare Sonuçları

Covid-19 Pandemisinde okula gidemediğim için;		Evet		Hayır		Bazen		χ^2
		f	%	f	%	f	%	
Dersleri çevrimiçi/online takip ettim.	Kız	213	92,6	6	2,6	11	4,8	0,310
	Erkek	180	89,1	5	2,5	17	8,4	
Dersleri televizyon/EBA programından takip ettim.	Kız	106	46,1	52	22,6	72	31,3	0,650
	Erkek	102	50,5	43	21,3	57	28,2	
Hiçbir dersi kaçırmadım.	Kız	135	58,7	21	9,1	74	32,2	0,018*
	Erkek	93	46,0	31	15,3	78	38,6	
Ödevlerimi düzenli şekilde yaptım.	Kız	180	78,3	12	5,2	38	16,5	0,559
	Erkek	158	78,2	15	7,4	29	14,4	
Okuldan/öğrencilikten soğudum.	Kız	49	21,3	131	57,0	50	21,7	0,250
	Erkek	57	28,2	105	52,0	40	19,8	
Derslerimi eskisinden daha önemsiz buldum.	Kız	36	15,7	161	70,0	33	14,3	0,007*
	Erkek	48	23,8	112	55,4	42	20,8	
Okulu/okuldaki günlerimi özledim.	Kız	202	87,7	10	4,3	18	7,8	0,020*
	Erkek	157	77,7	16	7,9	29	14,4	
Öğretmenlerimle sınıfta ders yapmayı özledim.	Kız	200	87,0	10	4,3	20	44,4	0,259
	Erkek	164	81,2	13	6,4	25	12,4	
Okulların açılması/derslerle ilgili haberleri takip ettim.	Kız	176	76,5	14	6,1	40	17,4	0,898
	Erkek	151	74,8	14	6,9	37	18,3	
Derslerimden geri kaldığımı düşündüm.	Kız	114	49,6	69	30,0	47	20,4	0,168
	Erkek	90	44,6	55	27,2	57	28,2	
Derslerimde başarısız olacağımdan endişe duydum.	Kız	140	60,9	46	20,0	44	19,1	0,119
	Erkek	107	53,0	40	19,8	55	27,2	
Derslerin pandemi sonrasında da uzaktan olmasını diledim.	Kız	22	9,6	177	77,0	31	13,5	0,916
	Erkek	28	13,9	155	76,7	19	9,4	

Tablo 5'te okul ve derslerle ilgili görüşlere bakıldığında, Covid-19 pandemisinde ilkökul öğrencilerin hiçbir dersi kaçırmama, dersleri eskisinden önemsiz bulma ve okuldaki günlerini özleme konularında cinsiyete göre anlamlı farklılık vardır ($p<0,05$). Beklenen ve gözlenen değerler karşılaştırıldığında erkek öğrencilerin kızlara göre derslerin hiçbirini kaçırmama ve okuldaki günlerini özleme oranlarının daha düşük, derslerini eskisinden önemsiz bulma oranlarının ise daha yüksek olduğu görülmüştür. Bunların dışında maddelere göre yüzdelik değerler incelendiğinde öğrencilerin dersleri çevrimiçi takip ettikleri (%92,6 ve %89,1), dersleri televizyondan takip ettikleri (%46,1 ve %50,5), hiçbir dersi kaçırmadıkları (%58,7 ve %46), ödevlerini düzenli şekilde yaptıkları (%78,3 ve %78,2), okuldan/öğrencilikten soğumadıkları (%57 ve %52), öğretmenlerle sınıfta ders yapmayı özledikleri (%87 ve %81,2), okulların açılmasıyla ilgili haberleri takip ettikleri (%76,5 ve %74,8), derslerden geri kaldıklarını düşündükleri (%49,6 ve %44,6), derslerinden başarısız olma endişesi yaşadıkları (%60,9 ve %53) ve derslerin pandemi sonrasında da uzaktan olmasını istemedikleri (%77 ve %76,7) belirlenmiştir.

Tablo 6'da öğrencilerin aile içi ilişkilerindeki değişikliklere ilişkin görüşler verilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin Aile İlişkilerindeki Değişikliklere İlişkin Ki Kare Sonuçları

Covid-19 Pandemisinde;		Evet		Hayır		Bazen		χ^2
		f	%	f	%	f	%	
Ailemle birlikte vakit geçirmekten mutlu oldum.	Kız	166	72,2	14	6,1	50	21,7	0,162
	Erkek	161	79,7	11	5,4	30	14,9	
Aile olduğumuzu daha fazla hissettim.	Kız	161	70,0	34	14,8	35	15,2	0,034*
	Erkek	13	80,7	21	10,4	18	8,9	
Ailemle daha iyi vakit geçirdim.	Kız	162	70,4	19	8,3	49	21,3	0,088
	Erkek	159	78,7	16	7,9	27	13,4	
Aile bireyleri olarak iletişim/etkileşimimiz azaldı.	Kız	18	7,8	186	80,9	26	11,4	0,918
	Erkek	18	8,9	161	79,7	23	11,4	
Kardeşim/kardeşlerimle (varsa) birlikte vakit geçirmek hoşuma gitti*	Kız	117	51,1	20	8,7	59	25,8	0,969
	Erkek	105	52,0	17	8,4	54	26,7	
Ailemle ortak etkinlikler/faaliyetler yaptık.	Kız	107	46,5	40	17,4	83	36,1	0,273
	Erkek	106	52,5	25	12,4	71	35,1	
Daha fazla yalnız kalma fırsatım oldu.	Kız	103	44,8	84	36,5	43	18,7	0,536
	Erkek	100	49,5	64	31,7	38	18,8	
Ailem bana karşı daha anlayışlıydı.	Kız	142	61,7	23	10,0	65	28,3	0,146

Ailem bana karşı daha sabırsızdı (öfkeliydi).	Erkek	141	69,8	20	9,9	41	20,3	
	Kız	11	4,8	162	70,4	57	24,8	0,015*
Zamanımı nasıl değerlendireceğimi bilemedim.	Erkek	19	9,4	152	75,2	31	15,3	
	Kız	105	45,7	53	23,0	72	31,3	0,277
Resim, müzik, kitap okuma gibi hobilerimle ilgilenme fırsatı buldum.	Erkek	77	38,1	55	27,2	70	34,7	
	Kız	160	69,6	17	7,4	53	23,0	0,000*
Evde yapabileceğim yeni hobiler edindim.	Erkek	96	47,5	38	18,8	68	33,7	
	Kız	123	53,5	55	23,9	52	22,6	0,906
Aileme işlerinde yardım ettim.	Erkek	105	52,0	52	50,0	45	45,4	
	Kız	163	70,9	12	5,2	55	23,9	0,022*
Ailece pandemi hakkında konuşup kararlar aldık.	Erkek	118	58,4	18	8,9	66	32,7	
	Kız	127	55,2	51	22,2	52	22,6	0,922
Evdeki/aile içindeki sorumluluklarım arttı.	Erkek	110	54,5	48	23,8	44	21,8	
	Kız	145	63,0	43	18,7	42	18,3	0,499
Annem-babam benimle daha fazla ilgilendi	Erkek	119	58,9	47	23,3	36	17,8	
	Kız	136	59,1	41	17,8	53	23,0	0,666
Ailemdikleri (anne-baba-kardeş-aile büyükleri) pandemi kurallarına uymaları için uyardım.	Erkek	128	63,4	32	15,8	42	20,8	
	Kız	163	70,9	33	14,3	34	14,8	0,341
Ailemin pandemi kurallarına uymam konusundaki uyarılarını dikkate aldım.	Erkek	130	64,4	37	18,3	35	17,3	
	Kız	220	95,7	-	-	10	13,8	0,119
İnternet/sosyal medyayı dersle ilgili olmayan konularda kullanmam ailem için sorun oluşturdu.	Erkek	186	92,1	-	-	16	7,9	
	Kız	47	20,4	110	47,8	73	31,7	0,015*
Tablet/bilgisayar oyunları vakit geçirmem ailem için sorun oluşturdu.	Erkek	64	31,7	74	36,6	64	31,7	
	Kız	66	28,7	99	43,0	65	28,3	0,000*
Evin içinde çok hareketli olmam ailem için sorun oluşturdu.	Erkek	88	43,6	53	26,2	61	30,2	
	Kız	17	7,4	170	73,9	43	18,7	0,004*
	Erkek	30	14,9	120	59,4	52	44,4	

*Kardeşi olmayanların bilgilerine yer verilmemiştir.

Tablo 6'da aile içi ilişkilere bakıldığında, Covid-19 pandemisinde ilkököl öğrencilerin aile olduğunu daha fazla hissetme, ailenin daha sabırsız olması, resim ve müzik gibi hobilerle ilgilenme fırsatı bulma, aileye işlerinde yardım etme, internet/sosyal medyayı ders dışı konularda ve oyun için kullanma ile evini içinde çok hareketli olmanın aile için sorun oluşturması konularında cinsiyete göre anlamlı farklılık vardır ($p<0,05$). Beklenen ve gözlenen değerler karşılaştırıldığında erkek öğrencilerin kızlara göre aile olduğunu daha fazla hissetme, ailenin çocuğuna karşı daha sabırsız olması, internet/sosyal medyayı dersler dışında kullanma, bilgisayar oyunları vakit geçirme ve evin içinde çok hareketli olmanın aile için sorun oluşturma oranlarının daha yüksek, resim ve müzik gibi hobilerle ilgilenme fırsatı bulma ve ailesine ev işlerinde yardım etme oranlarının ise daha düşük olduğu görülmüştür. Bunların dışında maddelere göre yüzdeler değeri incelendiğinde öğrencilerin aileleriyle birlikte vakit geçirmekten mutlu oldukları (%72,2 ve %79,7), ailesiyle daha iyi vakit geçirdikleri (%70,4 ve %78,7), aile bireyleriyle etkileşimlerinin azalmadığı (%80,9 ve %79,7), kardeşleriyle birlikte vakit geçirmekten hoşlandıkları (%51,1 ve %52), aileleriyle ortak etkinlikler yaptıkları (%46,5 ve %52,5), ailelerinin çocuklara karşı daha anlayışlı oldukları (%61,7 ve %69,8), zamanlarını nasıl geçireceklerini bilemedikleri (%45,7 ve %38,1), evde yapabilecekleri yeni hobiler edindikleri (%53,5 ve %52), ailece pandemi hakkında konuşup kararlar aldıkları (%58,9 ve %59,1), anne-babaların çocuklarla daha fazla ilgilendikleri (%59,1 ve %63,4), çocukların ailesindeki pandemi kurallarına uymak konusunda uyardıkları (%70,9 ve %64,4) ve ailelerinin pandemi kurallarına uyma konusundaki uyarılarını dikkate aldıkları (%95,7 belirlenmiştir).

4. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

İlkokul 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin pandemi sürecinde yaşadıklarıyla ilgili duygu ve düşüncelerinin belirlenmeye çalışıldığı bu çalışmada, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Günlük rutinlerle ilgili olarak; pandemi sürecinde erkek öğrencilerin kızlardan daha fazla günde üç öğün yemek yedikleri, kız öğrencilerin ise erkeklerden daha fazla kitap okudukları belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin genellikle geç yattıkları, sindirim sorunları yaşamadıkları, düzenli spor yapmadıkları ve daha az hareket ettikleri, bilgisayar/internet kullanım oranlarının arttığı, temizlik ve sosyal mesafe kurallarına uygun davrandıkları belirlenmiştir. Buna göre erkek öğrenciler öğünlerine dikkat ederken kızların kitap okuma düzeylerinde artış olduğu, öğrencilerin okula gitmiyor ve uzaktan eğitime katılıyor olmalarına bağlı olarak uyku düzenlerinin değiştiği, açık alana çıkmayıp evde kalmak zorunda olduklarından daha az hareket ettikleri, ders ve ders dışı zamanlarda vakit geçirmek için bilgisayar ve internet kullanım oranlarının arttığı, pandemiyle ilgili temizlik ve mesafe kurallarına uydukları söylenebilir. Alan yazındaki Covid-19 konulu çalışmalarda bireylerin günlük rutinlerinde değişiklikler olduğu (Di Giorgio vd., 2020; Brown vd., 2020; Kurt-Demirbaş ve Koçak, 2020), öğrencilerin uzaktan eğitim derslerine odaklanma sorunu yaşadığı, sosyal medya ve televizyon

kullanma/ekran sürelerinin arttığını (Alper, 2020; Arslan, Arı ve Kanat, 2021; Gupta vd., 2021; Keskin ve Kaya, 2020) göstermektedir. Rutinlerdeki bu değişimlerin pandeminin getirisi olduğu söylenebilir. Çünkü, pandemi nedeniyle uygulanan kısıtlamalar gereği çocukların aktivitelerindeki çeşitlilik azalmış ve ev ortamında gürültü yapmadan zaman geçirme yolları da internet ve sosyal medya gibi araçlar olmuştur. Pandemi birçok şey gibi çocukların sorumluluk duygularında, özbakım ve hijyen uygulamalarında da azalmaya sebep olmuştur (Arslan, Arı ve Kanat, 2021; Grover, Goyal, Mehra, Sahoo ve Goyal, 2021). Pandemi kısıtlamaları nedeniyle, bireylerin günlük yaşam alışkanlıklarının değişime uğraması kaçınılmaz olmuştur. Ailelere, çocukların daha az hareket ettikleri de göz önünde bulundurularak yemek hazırlama, yatağını toplama, çamaşır katlama gibi günlük basit işleri çocuklarla birlikte yapmaları önerilebilir.

Duygu durumu olarak; pandemi sürecinde kız öğrencilerin erkeklere göre kendilerini daha kötü hissettikleri, aileden birinin hastalanmasından endişe duydukları, Covid-19'a yakalanmaktan korktukları ve pandeminin hiç bitmeyeceği hissine kapıldıkları belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin genellikle evde kalmaktan memnun oldukları, pandemiyle ilgili haberleri dikkatle izledikleri ve duyduklarının kafalarını karıştırdığı, pandemi sürecinde yaşananlardan bunaldıkları ve çevrelerindeki tanıdıklarının Covid-19'a yakalandığını duyup üzüldükleri belirlenmiştir. Kız öğrencilerin erkeklerden daha duygusal olmalarının pandemiyle ilgili olumsuz duygularının nedeni olduğu söylenebilir. Pandemiyle ilgili olarak televizyon veya internet ortamında her gün ve çok fazla bilgi paylaşılması öğrencilerin kafa karışıklığı yaşamalarına, yakınlarının hastalanıp vefat etmeleri ise üzüntü duymalarına neden olmuş olabilir. Alan yazında pandeminin bireylerde duygu durum değişikliği oluşturduğu (Kurt-Demirbaş ve Koçak, 2020) kaygı ve depresyonda artışa neden olduğuna yönelik bulguların elde edildiği çalışmalar (Brown vd., 2020; Chen vd., 2020; Erol ve Erol, 2020; Gassman-Pines vd, 2020; Liang vd., 2020; Tang vd., 2020; Tarkoçin vd., 2020; Zhou vd., 2020) bulunmaktadır. Ma ve arkadaşlarının (2021) 7-15 yaş arası çocuğu olan Çinli 668 ebeveyn ile yaptıkları çalışmada, Covid-19 salgınının çocuklarda travma sonrası stres bozukluğu ve depresyon belirtileri oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine Grover, Goyal, Mehra, Sahoo ve Goyal (2021) Hindistan'da uzaktan eğitim derslerine katılan 289 öğrenci velisiyle yaptıkları çalışmada, çocukların konsatrasyonunda azalma olduğunu, çocuklarda öfke artışı olduğunu saptamışlardır. Bozkurt (2020) ilkokul öğrencilerinin pandemi deneyimlerine dair metaforik algılarını belirlediği çalışmasında, öğrencilerin pandeminin olumlu yönüne ilişkin içsel motivasyon gibi görüş bildirirken olumsuz olarak yalnızlık, iletişimsizlik, eşitsizlik gibi temalar belirlenmiştir. Özdoğan ve Berkant (2020) farklı alanlarda görev yapan 137 eğitim çalışanı ile uzaktan eğitime ilişkin yürütülen çalışmalarında, motivasyon kaybı, sınırlı iletişim ve etkileşim, teknik sorunlara dikkat çekmişlerdir. Görüldüğü gibi pandemi, tahrip edildiğinde yeri doldurulması çok zor bir alan olan duygusal gelişime zarar vermiştir. Çocuk ve bireyler pandemiden dolayı sosyal yalıtılmışlık hissi ve özdüzenleme eksikliği yaşamaktadır (Dong, Cao ve Li, 2020; Serçemeli ve Kurnaz, 2020). Pandeminin ani çıkışı ve okulların kapatılması, hastalıktan korunmaya odaklanılıp duygusal gelişimin desteklenmesini sekteye uğratmış olabilir. Öğrencilere, kendilerini duygusal anlamda ifade etme fırsatı verilerek sürecin psikolojik yönetimi yapılabilir, çocukların akran ve öğretmenleriyle yalnızca ders için değil, kendileri için önemli olan diğer konuları paylaşmaları için de ortam oluşturularak ve sosyal anlamda çevrimiçi etkileşim sağlayarak duygusal gelişim desteklenebilir.

Arkadaşlık ilişkileri olarak; pandemi sürecinde erkek öğrencilerin kızlara göre arkadaşlarını daha az özledikleri belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin genellikle birbirlerinin evine gidip gelmedikleri ve telefonla veya okula gittiklerinde görüştükleri, arkadaşlarıyla iletişimlerinin azaldığı belirlenmiştir. Çocukların okula gitme isteğinde artış olduğu bilinmektedir (Grover, Goyal, Mehra, Sahoo ve Goyal, 2021). Bunun nedeni uzaktan eğitimde sunulan sınırlı sosyallik ve etkileşim alanıdır. Öğrencilere akranlarıyla görüşmeleri için imkan oluşturma noktasında öğrencilerin öğretmenleri ve ailelerine görev düşmektedir. Çünkü hem çocuklar yaşları gereği bu imkanları oluşturacak yeterli teknolojik donanım ve bilgiye sahip değildir hem de akranlarına olan özlemi gidermenin alternatif yolunu henüz keşfedememişlerdir. Öğretmenlere, ödev veya derse ilişkin görevlerin akran tartışmasını içermesi şeklinde verilmesi, öğrencilerin bir konu hakkında akranlarıyla çevrimiçi beyin fırtınası yapabilmesi için ortam oluşturulması önerisi verilebilir. Ailelere, sohbet günü belirleyip çevrimiçi de olsa çocukların arkadaşları ile birbirinden uzaklaşmalarını önlemeleri önerisi verilebilir. Haftada bir gün, bir saat aileleri yormayacaktır. Üstelik pandemide arkadaşlık ilişkilerinden uzak kalıp teknolojik materyallere odaklanma oranında artış görülen (Buzzi vd., 2020; Erol ve Erol, 2020; Kara, 2020) veya ekran süresi arttığı bilinen çocukların (Alper, 2020; Arslan, Arı ve Kanat, 2021; Gupta vd., 2021; Keskin ve Kaya, 2020) bu süreyi daha verimli geçirmesi sağlanmış olacaktır.

Okul ve derslerle ilgili olarak; pandemi sürecinde erkek öğrencilerin kızlara göre dersleri kaçırma oranlarının yüksek, dersleri önemsiz bulma ve okuldaki günlerini özleme oranlarının daha düşük olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin genellikle dersleri çevrimiçi veya TV'den takip ettikleri, ödevlerini düzenli olarak

yaptıkları, derslerini eskisinden daha önemsiz bulmayı okuldaki öğretmenleriyle okulda ders yapmayı özledikleri, okulların açılmasıyla ilgili haberleri takip ettikleri, derslerinden geri kaldıklarını düşündükleri ve başarısız olmaktan endişe ettikleri, pandemi sonrası ise derslerin uzaktan olmasını istemedikleri belirlenmiştir. Alan yazında yapılan çalışmalar öğrenci, veli ve eğitimcilerin yüz yüze eğitimi daha verimli bulup uzaktan eğitime tercih ettiklerini (Dolmacı ve Dolmacı, 2020; Gören vd., 2020; Oflaz ve Adalar, 2020; Yurtbakan ve Akyıldız, 2020) ortaya koymuştur. Pandemi süreci hızlı bir şekilde uzaktan eğitime geçişi gerektirmiştir. Günbaş ve Gözükcük (2020), ebeveynlerin uzaktan eğitimde çocuklarının motive olamadıklarını ve öğrenemediklerini düşünmelerine rağmen en azından çocukların eğitimlerine devam etmeleri, derslerini tekrar etme şansı olması ve evde öğrenme süreçlerini takip etme fırsatları olmasını olumlu olarak gördüklerini belirlemiştir. Gelecekte yapılacak benzer uygulamalarda hazırbulunuşluk düzeyleri artmış olacağından uzaktan eğitime daha olumlu bakmaları (Gömleksiz ve Pullu, 2020; Kırmızı, 2015), bu süreçte farklı hobilerle meşgul olmaya yönelmeleri muhtemeldir. Öğrenciler derslerini okulda yapmayı tercih etmekle birlikte evde aileleriyle kalmaktan da memnun görünmektedirler. Pandemi sürecinin çocukların anne-baba ve kardeşleriyle ev ortamında daha fazla birlikte vakit geçirmelerine fırsat sunduğu söylenebilir.

Aile içi ilişkilerle ilgili olarak; pandemi sürecinde erkek öğrencilerin kızlara göre daha fazla aile olduklarını hissettikleri, ailelerinin daha öfkeli olduğu, internet/sosyal medyayı kullanma, bilgisayarda oyunla vakit geçirme ve evde çok hareketli olmalarının aileleri için sorun oluşturduğu; kızların ise erkeklere göre daha fazla resim ve müzik gibi hobileriyle ilgilendikleri ve ailelerine işlerinde yardım ettikleri belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin genellikle anne-baba ve kardeşleriyle birlikte daha fazla vakit geçirdikleri ve bundan mutlu oldukları, yalnız kalma fırsatı buldukları, ailelerinin daha anlayışlı olduğu, zamanı nasıl geçireceklerini bilemedikleri, yeni hobiler edindikleri, evdeki sorumluluklarının arttığı, anne-babalarından daha fazla ilgi gördükleri, pandemi kurallarına uyma konusunda aile bireylerinin birbirlerini uyardığı ve bu uyarıları dikkate aldıkları belirlenmiştir. Alan yazında pandemi sürecinde yapılan çalışmalar, aile bireylerinin yakın ilişkileri ve aile içi etkileşimin olumlu yönde geliştiğini ortaya koymuştur (Ergül ve Yılmaz, 2020; Mart ve Kesicioğlu, 2020; Şahin vd., 2020). Burada aileye düşen sorumluluğun hem kendileri hem de çocukları için verimli vakit geçirme yolları konusunda çaba göstermeleri olduğu söylenebilir. Çocukların yaşına göre evde oynanabilecek oyunlar, hareket etmeyi sağlayacak egzersizler, kitap okuma veya enstrüman çalma gibi hobileri geliştirme vb. çocukları istenmeyen teknoloji bağımlılığından da uzak tutacaktır. Aynı zamanda stres ve depresyon düzeyinin azalmasına katkı sağlayacaktır (Gümüşgil ve Aydoğan, 2020). Bu konuda eğitimciler de hem aile hem de çocukları destekleyebilirler. Uzaktan eğitim etkileşimleriyle ders dışı zamanı değerlendirme, teknolojiden yararlanma, hareketli yaşam biçimi, aile içi ilişkiler vb. konularında çocukların ve velilerin görüşlerini alıp önerilerde bulunarak paylaşımlarda bulunabilirler.

Sonuç olarak pandemi süreci tüm bireylerin yaşamını etkilemiştir ve salgının her aşamasında değerlendirmeler yapılarak risk ve kriz yönetimi açısından ele alınması, uygun politika önerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir (Tunç ve Atıcı, 2020). Gelecek yıllarda benzer durumların yaşanacağından hareketle ilköğrencilerine yönelik bazı çalışmaların yapılmasına gereksinim duyulduğu söylenebilir. Öğrencilerin evde boş zamanlarını değerlendirme ve zaman yönetimi, dersler ve oyuna ayırdıkları zamanı dengeli kullanma, teknoloji bağımlılığı konusunda, sağlıklı olmak için uyku, beslenme ve hareketli yaşam tarzının benimsenmesi, arkadaşlık ilişkilerinin geliştirilmesi ve olumsuz duygu durumlarıyla başa çıkma konusunda desteklenmeye ihtiyaçları olduğu görülmüştür. Burada ailelere ve eğitim çalışanlarına önemli görevler düşmektedir. Bununla birlikte pandeminin etkilerinin daha kapsamlı şekilde araştırmalarla ortaya konmasına gereksinim vardır. Böylece gelecekte yaşanma olasılığı yüksek olan benzer durumlara hem kişisel hem de kurumsal olarak daha hazırlıklı olmaya ve ortaya çıkabilecek olumsuz etkilerin en aza indirilmesine katkı sağlanabilecektir.

Sınırlılıklar: Çalışmanın sorularının bulunduğu bağlantı adresi öğrencilerin velileri aracılığıyla iletildiğinden dolayı, velisi akıllı telefona sahip olmayan öğrencinin çalışmaya katılamamış olması çalışmanın sınırlılığı olarak belirtilebilir.

KAYNAKÇA

Adnan, M. ve Anwar, K. (2020). Online learning amid the covid-19 pandemic: students' perspectives. *Online Submission*, 2(1), 45-51.

Agostinelli, F., Doepke, M., Sorrenti, G. ve Zilibotti, F. (2020). *When the great equalizer shuts down: Schools, peers, and parents in pandemic times* (No. w28264). National Bureau of Economic Research.

Ak, Ş. Gökdaş, İ., Öksüz, C. ve Torun, F. (2021). Uzaktan eğitimde eğitimcilerin eğitimi: Uzaktan eğitime yönelik öz yeterlik ve yarar algısına etkisi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 24-44.

- Akoğlu, G. ve Karaaslan, B. T. (2020). Covid-19 ve izolasyon sürecinin çocuklar üzerindeki olası psikososyal etkileri. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 99-103.
- Alper, A. (2020). Pandemi sürecinde k-12 düzeyinde uzaktan eğitim: durum çalışması. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 45-67.
- Altınpulluk, H. (2021). Türkiye'deki öğretim üyelerinin covid-19 küresel salgın sürecindeki uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(1), 53-89.
- Altuntaş, E. Y., Başaran, M., Özeke, B. ve Yılmaz, H. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde üniversite öğrencilerinin yükseköğretim kurumlarının uzaktan eğitime yönelik stratejilerine ve öğrenme deneyimlerine ilişkin algı düzeyleri. *Uluslararası Halkla İlişkiler ve Reklam Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 8-23.
- Arslan, K., Arı, A. G. ve Kanat, M. H. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde verilen uzaktan eğitim hakkında veli görüşleri. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 57, 192-206.
- Basilaia, G. ve Kvavadze, D. (2020). Transition to online education in schools during a SARS-CoV-2 coronavirus (COVID-19) pandemic in Georgia. *Pedagogical Research*, 5(4).
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemisi sırasında ilköğretim öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik imge ve algıları: Bir metafor analizi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 1-23.
- Brown, S. M., Doom, J. R., Lechuga-Pena, S., Watamura, S. E. ve Koppels, T. (2020). Stress and parenting during the global covid-19 pandemic. *Child Abuse & Neglect* <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104699>
- Buzzi, C., Tucci, M., Ciprandi, R., Brambilla, I., Caimni, S., Ciprandi, G. ve Marseglia, G. L. (2020). The psycho-social effects of covid-19 on Italian adolescents' attitudes and behaviors. *Italian Journal of Pediatrics*, 46(69) <https://doi.org/10.1186/s13052-020-00833-4>.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (28. Baskı). Ankara: Pegem.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket geliştirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 133-151.
- Cansoy, R. ve Türkoğlu, M. E. (2019). *Eğitimde Araştırma Yöntemleri* (Ed. S. Turan), Ankara: Ankara Nobel.
- Chen, H., Chen, C. Y., Pakpour, A. H., Griffiths, M. D. ve Lin, C. Y. (2020). Internet-related behaviors and psychological distress among schoolchildren during covid-19 school suspension. *Journal of The American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 59(10), 1099-1104.
- Demir, F. ve Özdaş, F. (2020). Covid-19 sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi [Özel sayı]. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 273-292. Doi: 10.37669/milliegitim.775620
- Di Giorgio, E., Di Riso, D., Mioni, G. ve Cellini, N. (2020). The interplay between mothers' and children behavioral and psychological factors during covid-19: An Italian study. Preprint. <https://doi.org/10.31234/osf.io/dqk7h>
- Dolmacı, M. ve Dolmacı, A. (2020). Yabancı dil hazırlık sınıftaki üniversite öğrencilerinin eş zamanlı uzaktan eğitim ile ilgili görüşleri [Özel sayı]. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 657-684. Doi: 10.37669/milliegitim.782906
- Dong, C., Cao, S. ve Li, H. (2020). Young children's online learning during COVID-19 pandemic: Chinese parents' beliefs and attitudes. *Children And Youth Services Review*, 118, 105440.
- Drane, C., Vernon, L. ve O'Shea, S. (2020). The impact of 'learning at home' on the educational outcomes of vulnerable children in Australia during the COVID-19 pandemic. *Literature Review Prepared by the National Centre for Student Equity in Higher Education. Curtin University, Australia.*
- Ergül, B. ve Yılmaz, B. (2020). Covid-19 salgını süresince aile içi ilişkilerin doğrulayıcı faktör analizi ile incelenmesi [Özel sayı]. *İBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 38-51. Doi: 10.21733/ibad.733909
- Erol, M. ve Erol, A. (2020). Koronavirüs pandemisi sürecinde ebeveynleri gözünden ilköğretim öğrencileri [Özel sayı]. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 529-551. Doi: 10.37669/milliegitim.766194
- Garbe, A., Ogurlu, U., Logan, N. ve Cook, P. (2020). COVID-19 and remote learning: Experiences of parents with children during the pandemic. *American Journal of Qualitative Research*, 4(3), 45-65.

- Gassman-Pines, A., Ananat, E. O. ve Fitz-Henley, J. (2020). Covid-19 and parent-child psychological well-being. *Pediatrics*, 146(4) 1-11. Doi: 10.1542/peds.2020-007294.
- Grover, S., Goyal, S. K., Mehra, A., Sahoo, S. ve Goyal, S. (2021). A survey of parents of children attending the online classes during the ongoing COVID-19 pandemic. *The Indian Journal of Pediatrics*, 88(3), 280-280.
- Gören, S. Ç., Gök, F. S., Yalçın, M. T., Göregen, F. ve Çalışkan, M. (2020). “Küresel salgın sürecinde uzaktan eğitimin değerlendirilmesi: ankaralı örneği [Özel Sayı].” *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1): 69-94. Doi: 10.37669/milliegitim.787145
- Gömlüksiz, M. N. ve Pullu, E. K. (2020). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin covid 19 pandemi sürecinde çevrimiçi öğrenmeye ilişkin hazırbulunuşluk ve tutum düzeyleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi [Özel sayı]. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 757-782. Doi: 10.37669/milliegitim.788019
- Gupta, R., Aggarwal, A., Sable, D., Chahar, P., Sharma, A., Kumari, A. ve Maji, R. (2021). Covid-19 pandemic and online education: impact on students, parents and teachers. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 1-24.
- Günbaş, N. ve Gözüküçük, M. (2020). Views of Elementary School Children’s Parents about Distance Education during the Covid-19 Pandemic, *Sakarya University Journal of Education*, 10(3), 686-716.
- Gümüşgil, O. ve Aydoğan, R. (2020). Yeni tip koronavirüs-covid 19 kaynaklı evde geçirilen boş zamanların ev içi rekreatif oyunlar ile değerlendirilmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 4(1), 107-114
- Imran, N., Zeshan, M. ve Pervaiz, Z. (2020). Mental health considerations for children & adolescents in COVID-19 Pandemic. *Pakistan Journal of Medical Sciences*, 36(COVID19-S4), S67.
- Kara, Y. (2020). Pandemi sürecindeki öğrenci deneyimleri: bakırköy ilçesi örneği. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(7), 165-176.
- Kavuk, E. ve Demirtaş, H. (2021). COVID-19 Pandemisi Sürecinde Öğretmenlerin Uzaktan Eğitimde Yaşadığı Zorluklar. *E-Uluslararası Pedagoji Dergisi*, 1(1), 55-73.
- Keskin, M. ve Kaya, D. Ö. (2020). Covid-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 59-67.
- Kırmızı, Ö. (2015). The influence of learner readiness on student satisfaction and academic achievement in an online program at higher education. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 14(1), 133-142.
- Kurnaz, E. ve Serçemeli, M. (2020). Covid-19 pandemi döneminde akademisyenlerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademisi Dergisi*, (3), 262-288.
- Kurt, G., Atay, D. ve Öztürk, H. A. (2021). Student engagement in K12 online education during the pandemic: The case of Turkey. *Journal of Research on Technology in Education*, 1-17.
- Kurt-Demirbaş, N. ve Sevgili-Koçak, S. (2020). 2-6 yaş arasında çocuğu olan ebeveynlerin bakış açısıyla covid-19 salgın sürecinin değerlendirilmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(6), 328-349.
- La Velle, L., Newman, S., Montgomery, C. ve Hyatt, D. (2020). Initial teacher education in England and the Covid-19 pandemic: Challenges and opportunities. *Journal of Education for Teaching*, 46(4), 596-608.
- Liang, L., Ren, H., Cao, R., Hu, R., Qin, Z., Li, C. ve Mei, S. (2020). The effect of covid-19 on youth mental health. *Psychiatric Quarterly*. <https://doi.org/10.1007/s11126-020-09744-3>
- Ma, Z., Idris, S., Zhang, Y., Zewen, L., Wali, A., Ji, Y., ... ve Baloch, Z. (2021). The impact of COVID-19 pandemic outbreak on education and mental health of Chinese children aged 7–15 years: an online survey. *BMC pediatrics*, 21(1), 1-8.
- Mahapatra, A. ve Sharma, P. (2020). Education in times of COVID-19 pandemic: Academic stress and its psychosocial impact on children and adolescents in India. *International Journal of Social Psychiatry*, 0020764020961801.
- Mart, M. ve Kesicioğlu, O.S. (2020). Parents’ opinion to play at home during covid-19 pandemic. *Turkish Studies*, 15(4), 945-958. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44381>

- Morgan, H. (2020). Best practices for implementing remote learning during a pandemic. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, 93(3), 135-141.
- Novianti, R. ve Garzia, M. (2020). Parental engagement in children's online learning during covid-19 pandemic. *Journal of Teaching and Learning in Elementary Education (Jtlee)*, 3(2), 117-131.
- Oflaz, G. ve Adalar, F. (2020). Ortaokul öğrencilerinin covid-19 pandemi sürecinde aldıkları uzaktan eğitime ilişkin düşüncelerinin belirlenmesi. III. International Conference on COVID-19 Studies'te sunulan bildiri, Ankara.
- Özdoğan, A. Ç. ve Berkant, H. G. (2020). Covid-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 13-43.
- Rapanta, C., Botturi, L., Goodyear, P., Guàrdia, L., ve Koole, M. (2020). Online university teaching during and after the covid-19 crisis: refocusing teacher presence and learning activity. *Postdigital Science and Education*, 1-23. <https://doi.org/10.1007/s42438-02000155-y>
- Sahlberg, P. (2020). Will the pandemic change schools?. *Journal of Professional Capital and Community*. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JPC-05-2020-0026/full/html> adresinden erişilmiştir.
- Saltürk, A. ve Güngör, C. (2020). Covid-19 döneminde öğrencilerde topluluk hissi ve çevrimiçi uzaktan eğitimin incelenmesi. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 9(5).
- Serçemeli, M. ve Kurnaz, E. (2020). Covid-19 pandemi döneminde öğrencilerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 40-53.
- Sönmez, E. D. ve Cemaloğlu, N. (2020). Okullaşma sürecinde uzaktan evde eğitime geçiş. *İnsan ve İnsan*, 8(27), 63-82.
- Szalma, I. ve Rékai, K. (2020). Personal and Online Contact during the COVID-19 Pandemic among Nonresident Parents and their Children in Hungary. *International Journal of Sociology*, 50(6), 495-503.
- Şahin, A., Tarsuslu, B., Durat, G. ve Arıkan, D. (2020). Covid-19 salgınının ebeveyn-çocuk ilişkisine etkisi. International Conference on Covid-19 Studies'te sunulan bildiri, Ankara.
- Tang, S., Xiang, M., Cheung, T. Ve Xiang, Y. T. (2020). Mental health and its correlates among children and adolescents during covid-19 school closure: the importance of parent-child discussion. *Journal of Affective Disorders*, 279(2021), 353-360.
- Tarkoçin, S., Alagöz, N. ve Boğa, E. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının pandemi sürecinde (covid-19) davranış değişiklikleri ve farkındalık düzeylerinin anne görüşlerine başvurularak incelenmesi. *Turkish Studies*, 15(6), 1017-1036. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44338>
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2020). *Covid-19 bilgilendirme platformu*. Erişim : <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66494/pandemi.html>
- Telli, S. G. ve Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34.
- Tunç, A. ve Atıcı, F. Z. (2020). Dünyada ve Türkiye'de pandemilerle mücadele: risk ve kriz yönetimi bağlamında bir değerlendirme. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 329-362. <https://doi.org/10.31454/usb.808685>.
- Türker, A. ve Dündar, E. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde eğitim bilişim ağı (eba) üzerinden yürütülen uzaktan eğitimlerle ilgili lise öğretmenlerinin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 323-342.
- Türküresin, H. E. (2020). Covid-19 pandemi döneminde yürütülen uzaktan eğitim uygulamalarının öğretmen adaylarının görüşleri bağlamında incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 597-618.
- Ünal, N., Şanlıer, N. ve Şengil, A. Z. (2021). Pandemi döneminde üniversite öğrencilerinin çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluklarının ve uzaktan eğitime ilişkin deneyimlerinin değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 9(1), 89-104.
- Yolcu, H. H. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Pandemi sürecinde sınıf öğretmeni adaylarının uzaktan eğitim deneyimleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 237-250.

Yurtbakan, E. ve Akyıldız, S. (2020). Sınıf öğretmenleri, ilkokul öğrencileri ve ebeveynlerin covid-19 izolasyon döneminde uygulanan uzaktan eğitim faaliyetleri hakkındaki görüşleri. *Turkish Studies*, 15(6), 949-977. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43780>

World Health Organization, 2020. Erişim: https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/coronavirus-disease-answers?gclid=Cj0KCQiAk53-BRD0ARIsAJuNhpsECwwe-4eUP86jkWqMwiO2e2VDh5X0x3yW-2HNeG8EHQ8xRr5TcKcaAgVfEALw_wcB&query=What+is+COVID19%3F&referrerPageUrl=https%3A%2F%2Fwww.who.int%2Femergencies%2Fdiseases%2Fnovel-coronavirus-2019%2Fcoronavirus-disease-answers

Xie, X., Siau, K. ve Nah, F. F. H. (2020). COVID-19 pandemic–online education in the new normal and the next normal. *Journal of Information Technology Case and Application Research*, 22(3), 175-187.

Zhou, L., Wu, S., Zhou, M. ve Li, F. (2020). 'School's out, but class' on', the largest online education in the world today: taking china's practical exploration during the covid-19 epidemic prevention and control as an example. *Best Evid Chin Edu*, 4(2), 501-519.

Zhou, S. J., Zhang, L. G., Wang, L. L., Guo, Z. C., Wang, J. Q., Chen, J. C., Liu, M., Chen, X. ve Chen, J. X. (2020). Prevalence and socio-demographic correlates of psychological health problems in Chinese adolescents during the outbreak of covid-19. *European Child & Adolescent Psychiatry*. <https://doi.org/10.1007/s00787-020-01541-4>.